

Asia: VN/24194/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 17 ja 20 luvun muuttamisesta (väkivaltakuvauksen ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa koskevat kriminalisoinnit)

Lausunnonantajan lausunto

Väkivaltakuvauksen hallussapito

Valtakunnansyyttäjän toimisto kannattaa väkivaltakuvauksen hallussapidon kriminalisointia.

Valtakunnansyyttäjän toimisto kiinnittää kuitenkin huomiota ehdotetun RL 17:17 a §:n rangaistusasteikkoon.

Ehdotettu RL 17:17 a § käsittäisi vain kaikkein raainta väkivaltaa esittävät kuvat ja kuvatallenteet, joissa väkivalta voi kohdistua sekä aikuiseen että lapseen. Valtakunnansyyttäjän toimisto katsoo, että mahdollisuus tuomita väkivaltakuvauksen hallussapidosta pelkkä sakkorangaistus johtaisi tilanteeseen, jossa lasta koskevan väkivaltakuvauksen hallussapitoa ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa (RL 20:21 §) koskevat rikoslain rangaistussäännökset eivät olisi yhdenmukaiset. Lasta koskevan väkivaltakuvauksen hallussapito olisi ehdotuksen mukaan lievemmin rangaistava teko kuin lasta koskevan seksuaalisen kuvamateriaalin hallussapito, jonka rangaistusasteikko ulottuu kahteen vuoteen vankeutta. Ehdotettu linjaus johtaisi siihen, että erityisen raakaa, lapseen kohdistunutta väkivaltaa sisältävän materiaalin hallussapitoa pidetään vähemmän vakavana kuin lapseen kohdistuvan seksuaalisen materiaalin hallussapitoa.

Valtakunnansyyttäjän toimisto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että levittämistä ja hallussapitoa koskevat tekotavat voivat myös vaihdella huomattavasti. Levittämisessä voi olla kysymys vain muutaman tiedoston jakamisesta, kun taas hallussapitorikoksessa saattaa olla kyse tuhansien kuvien hallussapidosta kerralla. Hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon laventaminen on siten perusteltua myös tästä näkökulmasta.

Valtakunnansyyttäjän toimisto nostaa tässä yhteydessä esille myös sen, että lasta koskevan seksuaalisen materiaalin hallussapitoa ja levittämistä koskevat rangaistusasteikot (RL 20:21 § ja RL 20:19 §) ovat keskenään identtisiä.

Näin ollen valtakunnansyyttäjän toimisto esittää, että väkivaltakuvauksen hallussapidon enimmäisrangaistuksen tulisi olla kaksi vuotta vankeutta.

Valtakunnansyyttäjän toimisto pitää käytännön lainsoveltamisen kannalta positiivisena sitä, että kriminalisoinnin myötä menettämisseuraamus saadaan laajennettua myös väkivaltakuvauksen hallussapitoon.

Rangaistusasteikon laventamisen myötä myös lasta koskevan seksuaalisen kuvamateriaalin ja väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskevat pakkokeinot olisivat yhtenevät. Hallussapitoa koskevat rikokset ovat pääosin piilorikollisuutta, ja niistä saatava näyttö perustuu pääosin epäiltyjen laitteilta tehtyihin löydöksiin. Kotietsintä tai laite-etsintä mahdollistaisi siten tehokkaamman puuttumisen rikolliseen toimintaan.

Törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito

Valtakunnansyyttäjän toimisto kannattaa törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon kriminalisointia.

Valtakunnansyyttäjän toimisto ehdottaa kuitenkin, että törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen (RL 20:20 §:n) ja ehdotetun RL 20:21 a §:n rangaistusasteikot olisivat yhtenäiset, koska myös perusmuotoisten tekojen (RL 20:19 §:n ja 20:21 §:n) rangaistussäännökset ovat identtiset.

Ehdotetun RL 20:21 a §:n rangaistusasteikkoa on perusteltu lähes ainoastaan sillä, että soveltamiskäytännön ja rangaistuksen mittaamisen näkökulmasta levittämistä tulisi arvioida ankarammin kuin hallussapitoa ja että levittäminen menettelynä on moitittavampaa kuin pelkkä materiaalin hallussapito.

Valtakunnansyyttäjän toimiston näkemyksen mukaan ehdotettu rangaistusasteikko johtaisi kuitenkin rikoslain 20 luvun sisäiseen ristiriitaan, koska edellä mainituin tavoin RL 20:19 §:n ja RL 20:21 §:n rangaistusasteikot ovat yhtenäiset. Vastikään, 1.1.2023 voimaan tulleen rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä lasta seksuaalisesti esittävän materiaalin hallussapidon rangaistusasteikkoa nimenomaisesti nostettiin, minkä jälkeen sekä RL 20:19 §:n että RL 20:21 §:n mukaisista teoista voidaan kummastakin tuomita sakkoo tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Toissijaisesti valtakunnansyyttäjän toimisto kannattaa esityksessäkin huomioitua vaihtoehtoa siitä, että hallussapitoa ja levittämistä koskevat pykälät yhdistettäisiin ja säädettäisiin myös törkeä tekomuoto, joka kattaisi sekä hallussapidon että levittämisen. Tällöin rangaistusasteikot sekä

perusmuotoisten että törkeiden tekotapojen osalta olisivat yhtenäiset. Tekotapa voitaisiin näin ollen ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa rangaistusasteikon sisällä. Valtakunnansyyttäjän toimisto kiinnittää huomiota siihen, että levittämistä ja hallussapitoa koskevat tekotavat voivat vaihdella huomattavasti myös rikoslajin sisällä.

Muut huomiot

Valtakunnansyyttäjän toimisto pyytää lisäksi oikeusministeriötä avaamaan tässä yhteydessä RL 20:19 §:n (lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen), koska käytännön lainsoveltamista koskevissa tilanteissa on tullut ilmi, että mainittu pykälä ei kata tekotapana pelkkää kuvan esittämistä toisin kuin vastaava, aikuisia koskeva RL 20:7 § (seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen).

Hallituksen esityksen (HE 13/2022) mukaan RL 20:7 §:ssä mainitulla esittämisellä tarkoitetaan kuvan näyttämistä toiselle siten, ettei tämä saa kuvaa haltuunsa. Esimerkkinä on kuvattu kuvan esittämistä tietokoneen tai matkapuhelimen näytöltä taikka paperitulosteelta.

RL 20:19 §:ssä esittämistä ei kuitenkaan ole lueteltu yhtenä tekotapana, eikä hallituksen esityksestä ole saatavissa tukea sille, että RL 20:7 §:ssä mainittu esittäminen soveltuisi tekotapana myös RL 20:19 §:ssä tarkoitetun lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen.

Koivisto Ari-Pekka
Syyttäjälaitos

Mannerhovi Krista
Syyttäjälaitos - Valtakunnansyyttäjän toimisto